

POUM-processen – artiklar ur Ny Dag

Artiklar ur det svenska kommunistpartiets huvudorgan, dagstidningen *Ny Dag*, om rättegången mot det antistalinistiska arbetarpartiet POUM i Barcelona hösten 1938.

I denna andra upplaga av artikelsamlingen har två ledare skrivna efter rättegångens slut tillagts.

Innehåll

Inledning.....	1
Ny Dag 12.10-38 POUM-processen inledd.	5
Ny Dag 14.10-38 POUM-ledarna försvarar Hitler och Mussolini	5
Ny Dag 18.10-38 Process mot POUM-förrädarna	6
POUM-förrädarna inför spanska folkets domstol.	6
Ny Dag 20.10-38 POUM:s ledare umgicks med polisspioner från Berlin och Rom	8
Ny Dag 21.10-38 POUM:s division samarbetade med Francos trupper	10
Ny Dag 22.10-38 POUM:s medlemmar organisatörer åt Franco.....	11
Ny Dag 25.10-38 Åklagaren kräver tolv års fängelse för Poug-förrädarna.	11
”En bekant bild”	12
Ny Dag 26.10-38 POUM:s protokoll bevisar de anklagades skuld	14
Ny Dag 31.10-38 56 års straff för POUM-ligan.	15
Ny Dag 1.11-38 (ledare) POUM-förrädarna har fått sin dom.....	16
Ny Dag 4.11-38 (ledare) Fakta om POUM	18
I stället för ett slutord... ..	20

Inledning

Det Komintern-anslutna Sveriges Kommunistiska Parti (SKP) fungerade som ett språkrör för Moskvas politik under det spanska inbördeskriget. Det gällde även hetskampanjen mot det antistalinistiska partiet POUM (*Partido Obrero de Unificación Marxista*, Arbetarpartiet för marxistisk enhet), vilket demonstreras tydligt av föreliggande artikelsamling som är en sammanställning av rapporteringen om rättegången mot POUM (senhösten 1938) i SKP:s huvudorgan *Ny Dag*,

Förföljelserna mot POUM

För att förstå vidden av den historieförfälskning som vi får oss till livs i *Ny Dags* rapportering behövs givetvis kunskaper och fakta om det spanska inbördeskriget och motsättningarna mellan å ena sidan stalinisterna och å den andra POUM, men även vänstersocialister och anarkosyndikalister. Det finns dock ingen anledning att *här* närmare gå in på bakgrunden och det faktiska händelseförloppet, eftersom det redan finns väl dokumenterat på marxistarkivet. Här följer ett urval med texter som kan vara lämpliga att ta del av för att få en bättre förståelse för det som skedde. I flera av texterna finns ytterligare lästips.

Allmänt om spanska inbördeskriget

A Hagström: [Om spanska inbördeskriget](#) [kortfattad översiktlig artikel]

Fernando Claudín: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#) [författaren är en f d ledande spansk kommunist]

Förföljelsen av POUM

[Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) [Innehåller bl a det kapitel ur den brittiske historikern Hugh Thomas bok *Spanska Inbördeskriget* som handlar om repressionen mot POUM]

[B Bolloten: Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#) [Två kapitel ur historikern Burnett Bollotens omfattande arbete om spanska inbördeskriget, *The Spanish Civil War – Revolution and Counterrevolution*. Det första av de två kapitlen handlar om repressionen mer allmänt, medan det andra rör rättegången mot POUM]

[Socialistiska Partiet och POUM](#) [Artiklar ur *Folkets Dagblad* om händelserna fram till sommaren 1937, då POUM förbjöds]

[Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#) [Artikelsamling som behandlar samma händelser som artiklarna i *Ny Dag* (vi refererar därför till en del av dessa artiklar). Innehåller även en efterskrift med ytterligare dokumentation och kommentarer.]

För en lättillgänglig bakgrund till de händelser som ledde fram till rättegången rekommenderas även filmen *Land och frihet*. Om filmen och den svenska debatten om densamma, se [Land och frihet - recensioner och debatt](#) samt Lars Gogmans filmrecension [Hyckleri och rättfärdighet](#) (som bl a ger exempel på hur Spanien-frivilliga tillhörande Socialistiska partiet och dess ungdomsförbund, som stödde POUM, behandlades av stalinisterna).

Om Ny Dag-artiklarna

Något som framgår väldigt tydligt vid en jämförelse mellan *Ny Dags* (ND) rättegångsrapportering å ena sidan och den i *Folkets Dagblad* (FD) och *Arbetaren* å den andra är att ND tidigt kan stoltsera med utförliga rättegångsreferat samtidigt som FD och *Arbetaren* uppenbarligen inte får någon information alls, utan får nöja sig med att försöka utläsa vad som händer utifrån vad stalinisterna har att säga (givetvis med ledning av informationer som de tidigare fått från andra håll). Med tiden, i synnerhet efter att processen avslutats, då de spanska myndigheterna lyfter på locket och pressen får ta del av och sprida detaljer om vad

som försiggick under rättegången, ja då kan *FD* och *Arbetaren* ge sina läsare en helt annan bild än den som *ND* tidigare tillhandahållit.

En annan iakttagelse som kan göras är att *ND*:s rättegångsrapportering hela tiden är mycket tendentiös. Detta påvisar *FD* tidigt (genom att helt enkelt peka på det orimliga i vissa påståenden) och efter hand, när informationsflödet ökar, blir detta också allt uppenbarare – exempelvis ger *ND*s artiklar intrycket att alla vittnen stödjer åklagaren och att bevisen mot POUM fullkomligt staplar sig på varandra, när det i själva verket var precis tvärtom: Flera vittnesmål var fullkomligt förkrossande för åklagarsidan. Detta gäller t ex vittnesmålen från ministrarna Caballero och Irujo (se *FD* 14.10 och 31.10 samt i synnerhet *Arbetaren* 2.11).¹

Caballero och Irujo – och flera andra ledande politiker, inklusive den katalanska presidenten Companys – ställde sig f ö kort tid efter rättegången bakom ett uttalande ([För en revidering av POUM-rättegången eller omedelbar amnesti](#)) som protesterade mot domarna och som krävde att POUM-ledarna omedelbart skulle frigges (se även efterskriften till artikelsamlingen ”Processen mot POUM”).

Det är heller inte bara Caballeros och Irujos vittnesmål som misshandlas av *ND*, utan det gäller även övriga vittnesmål. Allt är mycket vinklat, såväl vittnesmålen från de anklagade och de vittnen som de kan åberopa till sitt stöd, som från de rena åklagarvittnena, dvs de som stödjer åklagarens linje. *ND* får det t o m att framstå som om försvarsadvokaten inte har något att komma med. Hur ensidig och falsk *ND*s rapportering i själva verket är framgår tydligt när man jämför med de utförliga referat som *FD* och *Arbetaren* kunde ge efter rättegången avslutats, då de spanska myndigheterna släppt på censuren. Och med tillgång till de utförliga protokollen från rättegången (som publicerades på spanska 1989) blir detta ännu tydligare – man får en känsla av att de stalinistiska reportrarna måste ha befunnit sig någon annanstans.

En tredje iakttagelse är att *ND*s rättegångsbevakning kan karakteriseras enligt talesättet ”upp som en sol men ned som en pannkaka”. *ND* går ut hårt och självsäkert och påstår att det finns omfattande dokumentariska och andra bevis för att POUM sysslat med spioneri, samarbetat med Gestapo, Franco och den italienska säkerhetstjänsten, planerat mörda regeringsledamöter osv. Det kan dock förmärkas en viss tyngdpunktsförskjutning i artiklarna allteftersom rättegången fortsätter, på så sätt att man riktar alltmer av strålkastarljuset på POUMs påstådda roll under majhändelserna 1937, även om man fortsätter att påstå att POUM samarbetade med fascisterna osv.

Den sista större artikeln publiceras 26.10, då rättegången i stort sett är färdig och bara själva domslutet återstår att fatta. Fem dagar senare, den 31.10, meddelar så *ND* att ”domen i processen mot POUM” avkunnats. Den mycket kortfattade notisen (bara fem korta meningar) konstaterar att 4 av de åtalade dömts för sin medverkan i majhändelserna i Barcelona 1937 (siffran är f ö fel, det var 5 som dömdes), medan 2, José Escuder och Daniel Rebull, frikändes helt. Ingenting sägs om att de skulle ha varit fascistagenter, sysslat med spioneri och sabotage osv, vilket *ND* trummat fram under hela rättegången. Här kan man verkligen tala om anti-klimax! Att domstolsutslaget är en stor besvikelse för stalinisterna är uppenbart. De vet heller inte hur de ska hantera den uppkomna situationen, vilket framgår att de under flera dagar inte har ett ord att säga om rättegången och domslutet. Nu, när den icke-kommunistiska

¹ *Ny Dag* försöker länge upprätthålla skenet av att i stort sett alla vittnesmål stödde åtalpunkterna. Men av interna Komintern-rapporter framgår att man var mycket förargade över åtskilliga vittnesmål, i synnerhet från f d regeringschefen Caballero, ministrarna Zugazagoitia, Irujo, Araquistáin och Federica Montseny som tillsammans kraftfullt försvarade de åtalade. Om detta se t ex [Stalinisterna och POUM under inbördeskriget i Spanien](#) av Pelai Pagès, s 5-6 [Tillägg 25/11 2021]

arbetarpressen, däribland *FD* och *Arbetaren*, i utförliga artiklar börjar redovisa vad som faktiskt försiggick under rättegången, ja då tappar *ND* i stort sett helt målföret.²

I ett par osignerade ledare skrivna efter rättegångens slut, försöker *ND* tafatt att lappa ihop resonemanget och framställa det hela som om att domslutet bekräftar att alla anklagelser som förts fram i tidningen under rättegången var riktiga – något som inte är lätt eftersom det helt enkelt inte stämmer, men man gör ändå tappra försök. Dessa två ledare liksom notisen om domslutet kommenteras nedan kortfattat i anslutning till artiklarna för att peka på en del av de förvrängningar och lögnar som där förs fram. Efter dessa två ledare får *FD* och *Arbetaren* ostört redovisa allt mer detaljer om rättegången.

Ytterligare en intressant detalj som förtjänar att påpekas är att *FD* och *Arbetaren* läser *ND*, vilket framgår av att de fortlöpande kommenterar *ND*:s skrivelser. *ND* däremot tycks leva i en egen värld, där de inte behöver bry sig ett skvatt om vad andra skriver (om det inte direkt stödjer deras version eller kan framställas som att det gör det). I *ND*-artiklarna har jag därför i förekommande fall lagt in noter där det anges var man i *FD* eller *Arbetaren* kan finna kommentarer till desamma. Något liknande har jag inte behövt göra åt andra hållet, helt enkelt därför att det saknas referenser i den riktningen. Ett undantag är artikelsamlingens avslutande ledare från 4/11-1938, som i sin tur kommenteras av *Arbetaren* dagen efteråt – detta svar ingår i artikelsamlingen från *Folkets Dagblad* och *Arbetaren*.

Varifrån fick Ny Dag sitt textmaterial?

Det faktum att *ND* inte försökte argumentera mot det som stod i *FD* och *Arbetaren*, beror nog delvis på att tidningen helt enkelt inte hade tillräckligt med uppgifter för att våga sig på något sådant – risken att man hamnade i galen tunna var för stor. Det betyder också att det kan vara intressant att reflektera över varifrån *ND* fick sina artiklar.

I artikelingresserna hänvisas till ”vår korrespondent”, ”Ny Dags korrespondent” och ”vår specialkorrespondent Georges Soria” (artiklarna i *ND* 21.10-38 och 25.10-38 nedan).

Den enda som namnges är således Georges Soria, en fransk stalinist som under spanska inbördeskriget officiellt var korrespondent för franska kommunistpartiets dagstidning *L'Humanité*, men även skrev om Spanien i Komintern-pressen (bl a *International Press Correspondence*, eller *Inprecorr*).³

Vem ”vår” resp ”Ny Dags” korrespondent är, det vet jag inte, men troligen var det antingen fråga om översättningar av artiklar som man fick från Komintern eller från Moskva, eller så var de baserade på sådant material: I sin uppgörelse med sitt gamla SKP nämner Per Meurling, som vid den tiden arbetade med *Ny Dag*, att chefsredaktören Gustaf Johansson skrev ihop artiklar (främst ledare) om Spanien, även om Meurling inte säger något specifikt om bevakningen av själva POUM-processen.⁴

² Se artiklarna f o m 31.10 -38 i [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#).

³ Soria skrev en broschyr – med engelska titeln [Trotskyism in the Service of Franco: A documented Record of Treachery by the P.O.U.M. in Spain](#) (finns på webbplatsen marxists.org) – som 1938 publicerades på flera språk. Soria deltog även i framtagandet av boken *Espionaje en España* (Spioneri i Spanien), som på Kominterns initiativ publicerades i juni 1938, dvs just innan POUM-rättegången, givetvis i syfte att påverka utgången. Långt efteråt (fortfarande medlem i franska KP) skrev Soria ett större arbete om inbördeskriget, *Guerra y Revolución en España 1936-1939*, där han tar avstånd från förföljelserna mot POUM och medger att det saknades bevis för anklagelserna – för mer detaljer om detta, se [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) not 4 – däremot säger han inte ett ord om sin egen framträdande roll i hetsen mot POUM.

⁴ I efterskriften till artikelsamlingen [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#) återges ett lite längre Meurling-citat om spanska inbördeskriget.

Slutsatsen blir hur som helst att *ND*s redaktion inte vågade ge sig in på någon debatt med *FD* och/eller *Arbetaren*, i synnerhet inte under pågående rättegång: Risken var stor att man då skulle göra bort sig. Genom att hålla sig till det som man fick från ”auktoritativt” håll, dvs via Moskvas och Kominterns kanaler, slapp man att själva ta ansvaret för eventuella dumheter.

Tystnaden efter det att domen fallit är på sitt sätt mycket talande: Man vet helt enkelt inte hur man skall bortförklara det skedda och någon hjälp att krångla sig ur dilemmat fås heller inte från Komintern/Moskva. Efter ett tag så hämtar man dock mod och fortsätter i samma stil som förut: POUM var fascistagenter osv. Det fordras givetvis en hel del trixande för att kunna hävda något sådant, men det bekymrar uppenbarligen inte *ND*:s redaktion. Tyvärr verkar också taktiken ha fungerat, eftersom man söker förgäves efter några protester eller ens frågor från partimedlemmar. Det kan finnas flera anledningar till att även de som hade sina dubier höll tyst, t ex att de inte ville starta en diskussion som skulle kunna fungera demoraliserande eller utsätta dem för risken att anklagas för att försvara ”fascister”. Däremot spelade frågan givetvis roll på längre sikt, vilket inte minst framgår av skrivelser från flera ”avfällingar”, bl a den ovan nämnde Per Meurling.

Kampanjen mot POUM var beordrad av Komintern

Att i största möjliga mån utnyttja POUM-rättegången för att bekämpa anti-stalinistiska arbetarorganisationer var prioriterat av Stalin och Komintern, vilket följande telegram från Dimitrov är ett exempel på:

Telegram till: Manuilskij, Moskvin, Friedrich [Bedrich Geminder] 15 oktober 1938:⁵

I samband med rättegången mot POUM-medlemmarna litar jag på att lämpliga åtgärder redan har vidtagits för att 1) offentliggöra så effektivt som möjligt de kontrarevolutionära brott som begåtts av spanska och utländska trotskister och deras roll som fascistiska agenter; 2) avslöja deras beskyddare från Andra internationalen, särskilt de engelska oberoende och de franska pivertisterna, som medbrottslingar i dessa brott; 3) använda denna rättegång i stor omfattning i pressen och på andra sätt i internationell skala för att fördriva trotskister från arbetarrörelsens led. Ercoli [Togliatti], Luis [Francisco Antón] och Julius [pseudonym för ungerske kommunisten Gyula Alpári] bör ges direkt ansvar för att sköta denna kampanj.

Martin Fahlgren (mars 2009, reviderat och kompletterat i november 2009)

⁵ Citerat från Dimitrovs dagbok: *The Diary of Georgi Dimitrov 1933-1949*, s 82-83

Ny Dag 12.10-38 **POUM-processen inledd.⁶**

(Från vår korrespondent)

BARCELONA, tisdag.

På tisdagen började i Barcelona processen mot medlemmarna av organisationen POUM, vilka anklagats för spionage och högförräderi. Alls garantier har tillförsäkrats försvaret, som redan erhållit det uppskov som önskats. Trots att rätten i vanliga fall endast skall omfatta tre medlemmar, kommer den nu att bestå av fem domare.

Anklagelserna stödjer sig på talrika dokument och konkreta bevis. Man vet särskilt att POUM-medlemmarna i maj 1937 organiserade och ledde en blodig kupp mot republiken. Det lyckades dem till och med att hämta en division – inom vilken deras propaganda varit särskilt aktiv — från fronten. Detta var dock endast slutet på en lång kedja av förrådiska handlingar och spionage som de anklagade företagit till rebellernas och deras tysk-italienska bundsförvanters förmån.

Ny Dag 14.10-38 **POUM-ledarna försvarar Hitler och Mussolini⁷**

Gorkin påstår att Tyskland och Italien ej intervenerat!

Flygs stallbröder förhöres om upproret mot regeringen

– Från vår korrespondent –

BARCELONA, torsdag.

Förhandlingarna i den nu påbörjade processen mot POUM:s trotskistiska ledare föres offentligt. Omfattande åtgärder har vidtagits för att garantera fullständig rörelse- och yttrandefrihet åt försvaret av de anklagade. Fastän domstolen enligt lagens föreskrift blott skall bestå av tre ledamöter består den i detta särskilda fall av fem. Åklagaremakten har talrika konkreta bevis och ett omfattande material till förfogande.

De för spioneri och högförräderi anklagade utgöres av nio man: Andre Nin, Enrique Androher, Juan Andrade, Pedro Bonet, Julian Gorkin, Jorge Arquer, José Rovira,⁸ Daniel Rebull och José Escuder.

Sedan förhandlingarna öppnats föredrog åklagaren rapporten om det som lägges de anklagade till last. På förslag av försvarsadvokaterna bifogades nytt material till anklagelseakten, vilket lämnats av Luis Arquista, som uppträder såsom vittne. Vid det första sammanträdet hördes José Escuder som var redaktionssekreterare vid tidningen La Batalla samt Gorkin, vilken var tidningens politiske redaktör. Escuder förklarade, att han anslutit sig till POUM på grund av personliga sympatier för dess ledare och att hans medverkan vid framställningen av de artiklar som manar till uppror och som offentliggjordes i nämnda tidning, såväl som vid framställningen av flygbladen, uteslutande vore av teknisk natur. Han förnekade varje deltagande vid upproret i maj 1937, samt förklarade att han just då varit sjuk.

⁶ Jfr den betydligt utförligare rapporteringen samma dag (12.10 -38) i FD och Arbetaren

⁷ Artikeln kommenteras i FD 15.10 -38 (särskilt påståendena om Gorkin)

⁸ José Rovira var överhuvudtaget inte åtalad vid denna röttegång. Han närvarade frivilligt som vittne.

La Batallas politiske redaktör Julian Gorkin förklarar på åklagarens frågor, att hans parti hade rätt i sina angrepp mot regeringen. Han invecklar sig under förhörets gång i uppenbara motsägelser, som åklagaren också gör honom uppmärksam på.

Bland åhörarna uppstår allmän rörelse som paras med häpnad när Gorkin frankt förklarar, att varken Tyskland eller Italien har intervenerat i Spanien. Han påstår att det uteslutande rör sig om ett rent moraliskt understöd från nämnda länders sida gentemot de spanska upprorsmännen!

Ny Dag 18.10-38

Process mot POUM-förrädarna

Den stora processen mot de ledande figurerna i det s.k. POUM-partiet i Katalonien har inletts i Barcelona. I de förhör som hållits med de anklagade framgår det att partiets centralkommitté noggrant förberedde upproret i Barcelona i maj 1937, att POUM-ledarna stod i förbindelse med utlänningar som visade sig vara agenter för tyska och italienska polisen och att de organiserat attentat mot ledande personer i den spanska centralregeringen

Utförligt referat från förhören på sid 4. [följer nedan]

POUM-förrädarna inför spanska folkets domstol.⁹

Erkänner förbindelse med Gestapos och italienska polisens agenter

POUM:s Centralkommitté beslöt att organisera upproret i Barcelona

– Från Ny Dags korrespondent –

BARCELONA, måndag.

Under det fortsatta förhöret med Gorkin i processen mot POUM, fasthöll den anklagade hårdnackat vid den ståndpunkt han intagit i processens början. Han besvarade åklagarens frågor med ett ändlöst ordsvall med vilket han ville undgå att ge svar på obehagliga frågor. Under korsförhöret lyckades det dock för åklagaren att flera gånger beslå honom med tvektalan, där det inte går för Gorkin att slingra sig undan. Gorkin bestrider att ha spelat en ledande roll vid POUM:s kupp i maj 1937. Det enda han erkänner är att hans parti deltog i kuppen, men först sedan den misslyckats! När man läser upp artiklar ur hans tidning La Batalla samt flygblad, som manar till uppror och som utsänts av hans partis ledning, förklarar Gorkin att han inte kan erinra sig någonting. Gorkin, såsom POUM-ledningens främste man säger sig inte kunna minnas att den 29:e divisionen som stod under POUM:s inflytande, lämnade fronten för att marschera mot folkfrontens och den officiella regeringens krafter i Lerida och andra städer!

Gorkin försöker också framställa kuppen som en spontan rörelse, men detta vederlägges av åklagaren som med citat ur La Batalla och partiets manifest till den 1 maj bevisar att de trotskistiska ledarna öppet förberedde upproret mot centralregeringen. I manifestet säges att arbetarna sedan två dagar stod under vapen och att de fortfarande skulle hålla sig beredda. Åklagaren förehåller honom vidare partiledningens order till 29:e divisionen, såväl som till alla sektionerna att de av POUM behärskade trupperna skulle lämna fronten och marschera till det inre av landet.

Därefter hördes Andrade, vilken liksom Gorkin påstod att kriget i Spanien inte är någon intervention utan blott ett inbördeskrig! Vidare sade han att det endast är frågan om ideologisk

⁹ Denna artikel kommenteras i FD 19.10 samt 20.10. Se även Arbetaren 20.10, som för ett mer allmänt resonemang om POUM-processen vid denna tidpunkt.

solidaritet mellan Tyskland och Italien och de spanska generalerna eftersom någon krigsförklaring aldrig avgetts!

Såsom ledamot av POUM:s partiledning och redaktör för La Batalla hade Andrade genom en presskampanj kraftigt bidragit till genomförandet av kuppen. Först påstod även han att kuppen varit spontan, men under åklagarens korsförhör måste han snart medge, att de framlagda dokumenten som bevisar motsatsen är äkta. I sina dagliga upprop till väpnad resning riktade Andrade kränkande angrepp mot centralregeringen samt krävde att dessa skulle ersättas av en "revolutionär junta" som med våld skulle rycka till sig makten.

Åklagaren påvisar med citat hur Andrade fört en defaitistisk kampanj där han lämnat ytterst noggranna detaljer om det militära läget och de republikanska stridskrafternas ställningar. På åklagarens fråga om han aldrig betänkt, att även fienden kunde dra nytta av sådana meddelanden förklarade Andrade, att det hade han aldrig tänkt på.

Andrade erkänner att han i Barcelona stått i förbindelse med talrika utlänningar. Åklagaren framhåller, att flera av dessa utlänningar senare avslöjats såsom agenter för Gestapo och Italiens hemliga polis OVRA. Vidare måste Andrade medge, att han stått i förbindelse med Trotskijs f.d. sekreterare Kurt Landau, vilken verkat såsom Gestapos agent. Andrade upprätthöll också förbindelser med en viss Blackwell som nu är anhållen och som deltagit i organiseringen av talrika attentat mot Negrín, f.d. krigsministern Prieto samt de ledande männen inom den republikanska armén, däribland även den nu så ryktbare ledaren för offensiven vid Ebro, general Modesto.

Vid behandlingen av POUM:s förbindelser med fascistiska organisationer gör Andrade allt för att undvika ett direkt svar på frågorna. Efter en lång ordväxling medger Andrade, att POUM:s ledning en månad före kuppen hållit sammanträde i Lerida, vilket Gorkin under förhöret föregående dag på det bestämdaste förnekat. Vid nämnda möte antogs ett beslut som förpliktade medlemmarna att omedelbart skrida till förberedandet av väpnade aktioner och en månad senare utbröt upproret.

Beträffande Batallas kampanj erkände Andrade att han själv författat upprop till arbetarna, vilka uppmanades att inte lämna barriaderna när det redan lyckats regeringen att återställa ordningen i hela Katalonien. När man hänvisade honom till det brottsliga i ett sådant tillvägagångssätt och frågade honom om inte POUM på det sättet ville förhindra en av regeringen förberedd offensiv vid den centrala fronten, förklarade Andrade: han "hade inte vetat eller trott, att kuppen skulle få sådana följder..."

Sedan de anklagades advokater ställt några frågor övergår man till förhöret av Jorge Arquer, en handelsanställd på 31 år, som var ledamot av POUM:s ledning. Arquer uppträder synnerligen fräckt samt retar upp sig till raseri över alla åklagarens frågor, men under trycket av det bevismaterial som föreligger gör han mycket viktiga medgivanden. Framför allt erkänner han att han såsom POUM:s militärdelegat deltagit i ett sammanträde i Lerida i mars 1937, där nya upproriska paroller antogs och tillställdes partiets medlemmar. Vid detta tillfälle sysselsatte sig POUM med frågan om en kupp.

Härefter föredrar åklagaren talrika dokument från partiets förbindelser med fascisterna (Falange) vilka dokument författats av Arquer. Denne meddelar i en dylik skrivelse, att en löjtnant i POUM:s division (29:e divisionen) försökt bilda en sektion av den fascistiska organisationen (Falange) i Alcira. Genom andra dokument konstateras att den 29:e divisionen på uttrycklig befallning av POUM:s högsta ledning lämnat sin plats vid fronten. Arquer förnekar allt ansvar för kuppen i maj och påstår att han från och med 1 maj vistats i Valencia.

Åklagaren frågar honom om hans resor till det inre av landet och om hans deltagande i centralkommitténs olika sammanträden. På dessa frågor svarar Arquer systematiskt, att han inte

kan meddela någonting bestämt i den saken då han hela tiden vistats vid fronten. Detta påstående upprepar han patetiskt flera gånger tills åklagaren gör honom uppmärksam på, att han enligt de bevis som föreligger, sammanlagt blott varit vid fronten fyra månader. Inför dessa fakta måste Arquer avstå från sina försök att spela fosterländsk hjälte.

På frågan om hans förbindelser med de fascistiska spionerna samt om Leninkasärnen i Barcelona, på vilken bokstäverna POUM en lång tid varit synliga, verkligen varit partiets kasärn svarar Arquer undvikande. Åklagaren avstår från vidare frågor samt förbehåller sig att framkomma med ytterligare bevis under det fortsatta förhöret samt genom en del skriftliga dokument.

Ny Dag 20.10-38

POUM:s ledare umgicks med polisspioner från Berlin och Rom ¹⁰

Försökte genom radion ge anvisning till sina anhängare vid upproret

– Från vår korrespondent –

BARCELONA, onsdag.

Vid de fortsatta förhandlingarna mot den trotskistiska POUM hördes Gironella och Pedro Bonet, ledamöter av POUM:s centralstyrelse. Båda de anklagade följer samma taktik som Gorkin och de andra samt nekar eller säger sig inte minnas något. Men liksom de föregående invecklar de sig i motsägelser. Så måste Gironella blek och förlägen under trycket av de dokumentariska bevis som åklagaren framlade erkänna en hel del fakta som han förut nekat till. Han måste bl. a. erkänna att POUM bedrivit en systematisk lögnkampanj mot Caballeros regering samt påstått, att denna avsiktligt sänt för lite vapen till trupperna i Aragonien. Under korsförhöret erkänner den anklagade, att han inte känner anledningen till denna kampanj från sitt parti.

Gironella försöker undvika åklagarens frågor beträffande POUM:s anvisning till den 29 divisionen att lämna fronten och bege sig till Barcelona. Åklagaren är i stånd att uppfriska hans minne med skriftliga dokument som bevisar, att en sådan anvisning lämnats. Han har också bevis för att POUM:s ledare räknat möjligheten att använda de trupper som stod under deras inflytande för planerade gatustrider med regeringstrupperna.

Åklagaren frågar den anklagade i vanlig samtalston om han haft några förbindelser med utlännningar, bl. a. med en italienare vid namn Prosto och en tysk vid namn Hindenburg.¹¹ Gironella märker inte den fälla som utställes för honom samt svarar att han känner de nämnda personerna mycket väl då han stått i regelbunden förbindelse med dem. Men när åklagaren låter protokollföraren läsa upp registret över de fynd som polisen gjort vid husundersökningar hos Trotskijs f.d. sekreterare Kurt Landau uppstår dödystnad bland åhörarna. Husundersökningen företogs vid en tidpunkt då Hindenburg bodde hos Landau. Protokollföraren läser namnen på talrika fascistiska tidningar och titlarna på nationalsocialisternas viktigaste dokument. Gironella fasthåller emellertid hårdnackat vid sitt påstående, att de båda tyska och italienska polisspionerna skulle vara ärliga antifascister.

När åklagaren framställer en del frågor om den smuggel med valuta och konstskatter som POUM bedrivit vill Gironella inte minnas någonting. Han bestrider också POUM:s förbindel-

¹⁰ Artikeln kommenteras i FD 21.10 -38

¹¹ Här har Ny Dag eller ”vår korrespondent” uppenbarligen slarvat, eftersom några personer med dessa namn finns ej. Enligt protokollen från processen, som numera finns på spanska i *El Proceso del POUM. Documentos judiciales y policiales*, Lerna, Barcelona, 1989, heter dessa personer Fosco resp Heidenreich (a.a. sid 326-27).

ser med Trotskij då även POUM-ledarna anser dessa för komprometterande, men åklagaren har ovedersägliga bevis för att sådan förbindelse funnits. Däremot medger Gironella i motsats till de övriga anklagade att POUM redan två månader före majupproret vidtagit förberedelser till ett uppror och började anskaffa vapen för ändamålet. I fortsättningen säger han sig dock ingenting minnas.

Sedan åklagaren förklarat sig avstå från något längre förhör med Bonet, vidtog förhöret med Rebull som företagit en resa till Mexiko för att träffa samman med Trotskij. Rebull medger att han for till Mexiko för att sammanträda med ledaren för den trotskistiska organisationen där som kallar sig "kommunistiska ligan". Vidare medger Rebull att han sammanträffat med målaren Diego Rivera, vilken är Trotskijs värd och intime vän. Han medger dessutom att han tillhandlat sig en apparat som underlättar dechiffringen av hemliga dokument.

Åklagaren förbehöll sig att senare återkomma till en förnyad behandling av denna fråga.

Härefter vidtar förhöret med en del inkallade vittnen. Bleka och nervösa följer de anklagade med spänd uppmärksamhet vittnenas utsagor vilka försätter försvaret i ett kritiskt läge.

Från en detektiv som inte kunnat infinna sig föreligger en skriftlig förklaring att POUM sysselsatte sig med en omfattande vapen- och valutahandel och att polisen vid husundersökningen funnit en del dokument hos en av POUM:s ledare. Dessa dokument var så preparerade att de kunde dechiffreras med hjälp av den apparat som Rebull inköpt.

En detektiv som personligen höres meddelar, sedan han avlagt eden, enskildheterna från en husundersökning som han företagit. Han hade därvid funnit en del hemliga dokument samt ovan nämnda apparat för dechiffring av desamma.

Härefter uppkallas f.d. inrikesministern Zugazagoitia såsom vittne. Denne hade under sin tid som minister gett befallning om häktningen av POUM-ledarna. Zugazagoitia förklarade, att regeringen aldrig gett anvisning om särskilda förföljelser mot POUM. Först när folkdomstolen i Madrid som då leddes av socialdemokraten Vasquez, vid förföljelsen av en spionagecentral plötsligt upptäckt dennas förbindelser med POUM utfärdades häktningsorder mot POUM:s ledare. På domarens fråga vem som kunde fått nytta av kuppen i maj i Barcelona svarade Zugazagoitia: Franco naturligtvis!

Som fjärde vittne hördes direktören för radiostationen i Barcelona, vilken gav en lugn och saklig skildring av händelserna i maj 1937. Av hans skildring framgår att POUM hade organiserat och frambesvurit upproret. Han berättade hursom en av POUM:s ledare tidigt på morgonen den 3 maj ringde upp honom och bad honom meddela genom radion, att POUM kräver inställandet av gatustriderna. Denna förklaring verkar sensationellt och väcker stor uppståndelse då den bevisar att resningen leddes och organiserades av POUM, ty de kunde ju endast vända sig till sina medlemmar och anhängare när de krävde att gatustriderna skulle inställas.

Vittnet meddelar vidare, att samtidigt som ledarna för samtliga katalanska partier genom radion talade till folket, POUM:s medlemmar smög sig genom gatorna och delade ut flygblad som manade till fortsättning av den väpnade resningen.

Ny Dag 21.10-38

POUM:s division samarbetade med Francos trupper ¹²

Trotskisternas "soldater" avlade täta besök hos fienden.
Då divisionen upplöstes hade vapnen undangömts.

– Från vår specialkorrespondent Georges Soria –

BARCELONA, torsdag.

Under den fortsatta rättegången mot POUM hördes ytterligare åtta vittnen. Först hördes östarméns f.d. krigskommissarie, Aragoniens f.d. guvernör samt understatssekretaren för armén, överste Cordón. Av deras vittnesmål framgår, att 29:e divisionen trots de anklagades bestridanden faktiskt leddes av POUM. De anklagade har under processens gång påstått, att 29:e divisionen blott några dagar före upproret i maj befann sig vid fronten utanför Huesca och att den blott utförde krigsministeriets befallningar.

Det framgick av vittnesmålet, att 29:e divisionen inte vara utan krigsministeriets order lämnat fronten utan också vänt sig mot regeringen och marscherat mot Lerida varvid den försök för-
må en annan division till uppror, med andra ord försökt åstadkomma försvarets samman brott vid östra fronten. En sammanfattning av vittnenas utsago ger följande resultat:

att 29:e divisionen vid östfronten huvudsakligen utgjordes av POUM:s anhängare och medlemmar;

att divisionen vägrade följa generalstabens order och endast följde de anvisningar som utsändes från POUM:s ledning;

att 29:e divisionen träffat en icke-angreppspakt med fascisternas stridskrafter vid Huesca. Divisionens ledning mottog fascistiska tidningar från de upproriska samt fördelade dessa bakom fronten. Soldaterna inom 29:e divisionen gick ofta över till det fientliga lägret samt kom tillbaka utan att deras ledare gjorde det ringaste anmärkingar eller invändningar. De befästningar som divisionen anlade var otillräckliga och hade inte kunnat hålla stånd vid ett angrepp;

att en kapten ur den republikanska generalstaben som inlämnat en rapport till sina överordnade in det ohållbara tillståndet vid 29:e divisionen lockats i ett bakhåll och mördats;

att 29:e divisionen i samband med upproret i Barcelona lämnade fronten, i avsikt att rycka till sig makten i Lerida. På vägen mot det inre av landet begick soldater ur denna division talrika attentat och mördade flera bekanta republikaner;

att 29:e divisionen hos sig tolererade misstänkta utlänningar, vilka senare avslöjats såsom spioner.

Överste Cordón påpekade under vittnesförhöret, att 29:e divisionen försökte göra motstånd när den på regeringens befallning skulle upplösas. När divisionen trots detta upplöstes kunde man efteråt konstatera att nio tiondelar av dess vapen hade försvunnit.¹³

Åklagaren anmärker härtill, att detta förhållande står i rak motsats till POUM:s påstående, att regeringen systematiskt saboterat försvaret av östra fronten, genom att inte leverera några vapen dit.

¹² Denna artikel kommenteras i FD 24.10 -38 (22-23/10 var det lördag-söndag).

¹³ Cordóns vittnesmål kommenteras i FD 24.10 -38 (med utdrag ur vittnesförhöret). Vid korsförhöret med kommunisten Cordón (och 2 andra kommunister) visade försvaret att deras anklagelser mot POUM-milisen var andrahandsuppgifter (de hade inte ens befunnit sig vid de aktuella frontavsnitten). Däremot fick POUM-milisen idel lovord från ett annat högre befäl, stabschefen José Guarner Vivares (som inte var kommunist), vilken vid de aktuella tidpunkterna faktiskt hade tjänstgjort vid Aragón-fronten. Om detta se Arbetaren 3.11 -38

Ny Dag 22.10-38

POUM:s medlemmar organisatörer åt Franco.

Kravet på utländska advokater en förolämpning mot Spanien

– Från vår korrespondent –

BARCELONA, fredag.

Vid det fortsatta förhöret med POUM framlade åklagaren talrika dokument som svårt belastar de anklagade. Det rör sig bl. a. om talrika brev som den anklagade Arquer såsom ledamot av POUM:s centrala ledning sänt till en viss Pellegrini i Lerida. I dessa brev uppmanas Pellegrini att bilda en sektion av den fascistiska falangen i Lerida. Härefter föredrog rättsens sekreterare en skrivelse från en polisman varur framgick att POUM smugglat pengar och konstföremål till Frankrike.

Härefter hördes f.d. justitieministern Irujo som vittne. Irujo, som är bask förklarade att de anklagade under förundersökningen, som han ledde, åtnjutit alla de garantier som förutses i författningen. Utländska delegationer som informerade sig hos honom beträffande processen hade erhållit försäkran om att den republikanska domstolen skulle fälla sin dom fullt oberoende och att de anklagade skulle åtnjuta alla möjligheter till försvar som föreskrivs i lagen. Däremot hade han förkastat ett förslag om att en utländsk advokat skulle få försvara de anklagade i en spansk angelägenhet. Han hade för övrigt betraktat detta förslag som en förolämpning mot den spanska rättvisan, ty försvaret är lika fritt som inför varje annat lands domstol.

I fortsättningen av sitt vittnesmål påpekade Irujo att de händelser som timat i maj 1937 i Barcelona och som åstadkommits av POUM hade skadat den spanska republikens anseende.¹⁴

Ny Dag 25.10-38

Åklagaren kräver tolv års fängelse för Poum-förrädarna.¹⁵

POUM upprepade fascisternas argument mot folkfronten.

”Intet land i krig skulle en dag tolererat vad POUM gjort.”

Från vår specialkorrespondent Georges Soria

BARCELONA, måndag.

Vid det nionde sammanträdet i rättegången mot POUM höll åklagaren sitt anklagelsetal. Inledningsvis slog han fast, att denna process inte är någon process mot tendenser eller idéer utan mot förbrytelser som inte är av politisk art.¹⁶

I fortsättningen framhåller åklagaren, att POUM vid krigets början bedrev en måttfull oppositionspolitik. Men så snart det under Caballeros ledning hade bildats en första republikansk enhetsregering övergick POUM till en vild och systematisk kampanj samt grep till sabotage mot republiken och detta i ett ögonblick då nationens enhet var nödvändigare än någonsin. POUM behandlade Caballeros regering, i vilken arbetarklassen var starkt

¹⁴ Irujos vittnesmål redovisas och kommenteras mycket utförligare i Arbetaren 2.11 -38 (se även artikeln av Katia Landau i FD 24.10 -38, samt FD 4.11 -38).

¹⁵ Artikeln, särskilt åklagarens anförande, kommenteras i FD 26.10 -38. Här bör också påpekas att Ny Dag inte alls kommenterar f d regeringschefen Largo Caballeros vittnesmål, vilket Folkets Dagblad utförligt tog upp redan 24.10. En uppmärksam läsning av FD-artikeln ger den troliga förklaringen.

¹⁶ Enligt stenografiska protokollet inledde åklagaren med att ta tillbaka åtalet mot en (José Escuder) och mildra åtalet mot en annan (Daniel Rebull). Detta nämns också i föreliggande artikel, men först i slutet.

representerad, såsom kontrarevolutionär samt beskyllde densamma för att vilja en kompromiss med rebellerna.

POUM:s angrepp överensstämde fullständigt med fascisternas. Dessa påstod att folkfrontens valseger inlett en epok av oordning och anarki och att regeringen förlorat varje slag av auktoritet. POUM å sin sida påstod att ingen stod bakom Caballeros regering. I övrigt har POUM:s anklagade ledare intagit samma ståndpunkt inför rätten, samt upprepat fiendens pladder genom påståendet, att det pågående kriget vore ett rent inbördeskrig och att varken tyska eller italienska trupper inträngt i Spanien!

POUM:s tidningar talade om ett Spanien, som skulle befinna sig under Sovjetunionens ok, ett resonemang sin till punkt och pricka överensstämmer med vad fascisterna skriver och säger.

Medan regeringen gjorde allt för att återställa ordning i landet, så att man inte skulle kunna säga att den republikanska ordningen har försvunnit och att regeringen vore lika lite rättmätig som rebelljuntan bemödade sig POUM över allt att stifta oordning till rebellernas fördel.

POUM:s aktivitet har varit av två slag, offentlig och hemlig. Man måste skilja mellan POUM:s vanliga medlemmar och dess ledare, vilka senare från krigets första början arbetade för rebellerna.

Åklagaren påpekar hursom POUM i början understött folkfronten för att sedan allt häftigare bekämpa densamma och för att slutligen organisera blodigt uppror genom kuppen i maj. Han hänvisar till det föreliggande bevismaterialet och vittnenas utsagor varur framgår att POUM-ledarna konsekvent och medvetet arbetat på att understödja fascisterna.

Vidare påpekar han, hursom deras angrepp mot regeringen och folkfronten ytterligare skärptes när Caballero avlöstes av Negrín, d.v.s. deras kamp mot folkfronten stegrades i samma mån som det spanska folkets enhet stärktes och befastades.

Liksom rebellerna påstod också POUM-ledarna att folkfrontens valseger den 16 februari ingenting betydde. De motiverade detta med att ”valen aldrig ger uttryck för en fri vilja då väljarna ständigt utsättes för tryck”. POUM:s tidningar förde en defaitistisk och försvarsfientlig propaganda som de stödde på falska uppgifter. De uppmanade de mobiliserade att inte rycka in och när den reguljära armén organiserades för att säkra motståndet mot angriparna gjorde de allt för att förhindra planens genomförande. POUM riktade också dagligen svåra beskyllningar och skymfliga tillmälen mot såväl republikens president som regeringschefen.

”I intet annat land skulle man under krigstid tolererat det som POUM gjort en enda dag”, sade åklagaren till slut. ”De människor som begått sådana handlingar skulle blivit ställda inför krigsrätt och inte som hos oss, inför en civil domstol. Man måste i alla fall erkänna att republiken ådagalagt en ovanligt långt gående tolerans...”

Åklagaren yrkade på frikännande av sätaren Escuder, fem års fängelse för Rebull, samt tolv års fängelse för alla de andra anklagade.

”En bekant bild”

Under ovanstående rubrik gör den världsbekante ryske skriftställaren och reportern Michail Kolzov i en artikel i Pravda en jämförelse mellan processen mot POUM i Barcelona och processen mot Trotskijs och Bucharins band i Moskva. Kolzov skriver därvid bland annat:¹⁷

¹⁷ Denna artikel kommenteras i FD 26.10 -38 under rubriken ”Rysk vitgardist angriper socialdemokratiska internationalen. Koltsov verkade både som journalist och NKVD-agent i Spanien. I likhet med många andra råkade han i onåd när han återvänt till Sovjet: Han arresterades i slutet av 1938 och avrättades drygt ett år senare.

Processen försiggår inte i Moskva utan i Barcelona. Den försiggår inte inför Sovjets domstol utan inför en borgerligt demokratisk republiks tribunal. Förbrytarna häktades av poliser som inte består av kommunister. Såväl rättsens ledamöter som åklagaren och de övriga tjänstemännen utgöres antingen av republikaner eller socialdemokrater. De anklagade är anklagade för förbrytelser av det slag som Trotskij organiserar i alla länder där det kämpas mot fascismen: högförräderi, politiska provokationer samt ekonomiskt och militärt spionage, såväl som skadegörelser av olika slag.

Rättegången mot trotskisterna i Spanien försiggår under den demokratiska republikens mest hårdnackade kamp mot fiendens inringningsförsök. I denna kamp känner det spanska folket sig ensamt och övergivet. Förutom Sovjetunionen har ingen enda regering hjälpt den rättmätiga spanska regeringen. Ja, man har inte ens iakttagit de mest elementära regler för neutralitet som internationell folkrätt kräver.

De s.k. socialdemokratiska ledarna inom II:a Internationalen har samvetslöst förrått det demokratiska och antifascistiska Spanien. De har förklarat sin maktlöshet gentemot interventionen och blockaden. Däremot ådagalade dessa ledare den mest utomordentliga aktivitet när sju trotskistiska banditer ställdes inför rätta i Barcelona. De bombarderade den spanska regeringen med hotfulla telegram och kräver nåd som särskilda privilegier för de anklagade inför rätten, ja fullständigt frihet för desamma. Dessa socialdemokratiska ledare utövar ett oerhört starkt tryck på den republikanska regeringen samt försöker utöva inflytande processens utgång, varvid de utnyttjar Spaniens utomordentligt svåra läge för att främja sina utpressar-metoder.

Om dessa herrar åtminstone ville använda hundradelen av denna energi för att förhindra fascisternas bombardemang av fredliga öppna städer och byar samt för att rädda tusentals och hundratusentals människoliv så skulle mycket vara vunnet. Vore det inte vettigare om dessa ledaren använde en del av sin energi till att slöa ner den tyska och italienska fascismen och dess [oläsbar]ga böddlar i trotskisternas läger?

[**Red. kommentar:** *ND* refererar utförligt åklagarens plädering (i 2 nr av tidningen, 25.10 ovan och 26.10 nedan), medan försvarsadvokatens 5 timmar långa tal inte berörs alls, bortsett från att man (se nedan) citerar början av hans tal, där han sagt att det spanska rättsväsendet fungerat OK såtillvida att försvaret kunnat utföra sitt arbete på ett godtagbart sätt.¹⁸ Resten av talet, som punkt för punkt smular sönder åklagarsidans ”bevisning”, behandlas däremot utförligt i *Arbetaren* 3.11 och 4.11.

När det gäller de dokument som påstås ”bevisa POUM:s” fascistiska förbindelser, så har det gång på gång visats att de var förfalskningar, såväl under rättegången som senare. Det finns inte en seriös historiker som hävdar något annat. Se t ex Thomas och Beevors till svenska översatta arbeten om spanska inbördeskriget. Thomas beskriver t ex översiktligt Golfin- och Roca-dokumentet, samt konstaterar: ”Samtliga var förfalskningar.” Se även Pelai Pagès artikel [Stalinisterna och POUM under inbördeskriget i Spanien](#)]

¹⁸ I detta sammanhang bör det dock påpekas att tidigare hade flera advokater genom hot och trakasserier tvingats avsäga sig uppdraget att försvara POUM. Den mest kände av dessa var den berömde spanske advokaten Benito Pabón, som efter dödshot flydde utomlands.

Ny Dag 26.10-38

POUM:s protokoll bevisar de anklagades skuld

Förkrossande material i processen mot POUM.

Försvarsadvokaten erkänner att rättsväsendet är opartiskt.

– Från vår specialkorrespondent –

BARCELONA, tisdag.

I fortsättning av sitt anklagelsetal behandlade åklagaren POUM:s hemliga verksamhet. Han vederlade försvarsadvokaternas tes om att de dokument som bevisar POUM:s förbindelse med fascisternas spionagecentraler inte skulle vara äkta. Det finns två olika grupper av sådana dokument, sade åklagaren.

Första gruppen är de som vid husundersökningar hittades hos ledaren för den fascistiska ledaren för den fascistiska spionagecentralen, Golfín. Av dessa dokument framgår klart, att POUM stått i förbindelse med fascisterna. Åklagaren hänvisar till det uttalande som ledaren för krigsministeriets chifferavdelning, Coello de Portugal gjort. I enlighet med detta uttalande är tjänstemännen i de Portugals avdelning fullt pålitliga och trovärdiga och de åtnjuter krigsministeriets fulla förtroende.

Andra gruppen består av de dokument som hittats hos den häktade Roca vilken hörts såsom vittne. För att här åstadkomma en förfalskning hade man måst förfälska Rocas person, säger åklagaren.

Man har hos Roca funnit dokument i vilka uppräknades namnen på orter där det fanns trupper och ammunition. Samma orter blev också bombarderade av fascisternas flygare. Mannen är en förslagen spion. Med denne spion har POUM stått i förbindelse vilket bl. a. framgår av dokumenten och av hans egna vittnesutsagor.

Med Rocas tillstånd har POUM också organiserat flera attentat, däribland mot Negrín samt mot f.d. krigsministern Prieto.

Åklagaren vederlägger därefter de häktades påstående att de inte stått i förbindelse med Trotskij. Han hänvisar till en hetsartikel i tidningen La Batalla vilken var undertecknad av Trotskij. Gentemot försvarsadvokaternas argument att Trotskij vid ett tillfälle talat om POUM-ledarna som förrädare svarar åklagaren med den enkla motfrågan: Om detta är sant hur förklarar ni då att POUM:s ledare vidtog åtgärder för att få inresetillstånd åt Trotskij till Katalonien? Hur förklarar ni vidare att en delegation som sänts till Trotskij leddes av en av de anklagade?

Åklagaren behandlar därefter innehållet i POUM:s radioutsändningar som inte var underkastade regeringens censur. POUM:s illegala radiosändare betjänades uteslutande av utlänningar, bland vilka det fanns flera agenter för Gestapo och Mussolinis hemliga polis OVRA. I POUM:s radio påstods bl. a. att den internationella antifascistiska bataljonen Garibaldi vars tappra hållning vid fronten väckte hela världens beundran, kämpade för fascismen, ett påstående vilket givetvis gjordes i avsikt att diskreditera de ärliga antifascisterna och utså hat och tvedräkt bland dessa.

Varifrån kom de pengar med vars hjälp POUM bedrev propaganda och förmådde utge flera tidningar samt bygga en radiostation?

Härefter kommer åklagaren in på frågan om kuppen i maj 1937. Den kampanj som föregick kuppen bedrevs huvudsakligen i La Batalla. POUM:s ledare hade hållit talrika sammanträden i Lerida och Sabadell före kuppen, och protokollen från dessa sammanträden, som skrevs av

POUM-ledarna själva, är i regeringens händer. Av protokollen framgår, att POUM hade inrättat egna vapenlager och smugglade kulsprutor över gränsen. På dessa sammanträden beslöts bl. a. att bilda truppavdelningar som skulle ”arbeta” bakom fronten.

Den anklagade Arquer gav ledaren för POUM:s avdelning i Lerida i uppdrag att bilda en organisation av fascisternas Falang. Man kan som slutomdöme säga, att POUM var en upp-
rorsarmé efter Falangens mönster och med samma mål som den, i alla POUM:s protokoll talas det om att en kupp mot folkfrontsregeringen vore oundviklig.

Efter omsorgsfulla förberedelser gällde det bara att avvakta ett gynnsamt ögonblick. I början av maj igångsatte provokatörerna ett uppror i Barcelona. Härvid föll telefoncentralen i deras händer.¹⁹ När denna sedan rensades uppstod plötsligt barrikader i hela staden. Samtidigt lämnade 29:e divisionen, som stod under POUM:s ledning, fronten för att bränna och skövla bakom fronten sedan dess försök att rycka med sig den 28:e anarkistiskt ledda divisionen, vilken befanns sig vid samma frontavsnitt, misslyckats. Detta misslyckande berodde huvudsakligen på major Vivancos ingripande.

I hela Katalonien rådde terror. Den beryktade general Queipo de Llano riktade varje kväll genom radion i Sevilla en uppmaning till POUM att inte avbryta upproret och att inte ned-
lägga vapnen. POUM har heller aldrig offentligt fördömt kuppen eller tagit avstånd från densamma som de andra politiska organisationerna, utan dess ledare skröt med att ha deltagit i upproret och talade städse om detta såsom ”de ärofulla dagarna...”

Åklagaren befattade sig slutligen med Caballeros raseriutbrott när denne på de anklagades begäran hördes såsom vittne på deras sida. Caballero blev alldeles utom sig när han tillfrågades huruvida han som avlastningsvittne kunde bekräfta, att regeringen Caballero varit en kontrarevolutionär regering vilket POUM så ofta påstått.

De anklagades försvarsadvokat Rovira vilken talade efter åklagaren, uttalade inledningsvis sin komplimang till regeringen ”för den rättvisa anda som råder och för att man på alla sätt underlättat försvarsadvokaternas uppgift. Jag gläder mig att här offentligt kunna förklara, att republikens rättsväsen även i de svåraste ögonblick fungerar fullt opartiskt och under fullständigt oberoende...”

Ny Dag 31.10-38 **56 års straff för POUM-ligan.²⁰**

BARCELONA, söndag.

På lördagen avkunnades domen i processen mot POUM. Domstolen förordade att partiet och dess ungdomsförbund skall upplösas. Domstolen konstaterade att POUMs medverkan i revolt-försöket i Barcelona i maj förra året syftade till att störta den nuvarande demokratiska regerin-
gen och införa en annan. Tre av de anklagade ledande representanterna dömdes för uppror mot republiken till vardera 15 års fängelse och en fjärde till 11 år. Två av de anklagade fri-
kändes.

¹⁹ Detta är en fullständigt grotesk historiebereskrivning. I själva verket hölls telefoncentralen sedan nära ett år av CNT-milis och styrdes av CNT och CGT, dvs fackföreningarna gemensamt. Det som utlöste majdagarna var att polis under stalinistiskt befäl försökte ta över telefoncentralen varvid milisen satte sig till motvärn. Att framställa det som att den föll i ”provokatörernas” händer är minst sagt magstarkt. Vid en genomläsning av åklagarens slutplädering enligt det stenografiska protokollet har jag heller inte funnit någon liknande uttalande om telefoncentralen – han talar i allmänna ordalag om förekomsten av ”provokatörer”, men nämner överhuvudtaget inte telefoncentralen. Det hela verkar således vara ett påhitt av Ny Dags ”specialkorrespondent”, men formuleringen är så klumpig att det kan vara fråga om en lapsus från ND-redaktionens sida.

²⁰ Se kommentarerna till notisen i *FD* 1.11 och 2.11.

Kommentar:

Notisen meddelar torrt att *tre* av POUM-ledarna dömts för ”medverkan” i majhändelserna och att de haft som mål att störta folkfrontsregeringen och införa en annan regering (en arbetar-regering). Inte med ett enda ord kommenteras det faktum att POUM-ledarna blev frikända på övriga anklagelsepunkter, inklusive de som gällde spioneri, landsförräderi, samarbete med fascisterna osv, och som *ND* i sina tidigare artiklar ständigt tjatat om.

Ny Dags agerande efterlämnar en dålig eftersmak. Om tidningsredaktionen varit ärlig och strävat efter att få sina läsare att *förstå*, ja då borde den ha klartgjort att domstolen avvisat de flesta av de anklagelsepunkter som tidningen tidigare fört fram och att den uppenbarligen hade haft fel när den påstod att det fanns överväldigande bevis för dessa anklagelser. Men det görs inte. I stället försöker man hålla god min och låtsas som att domstolsutslaget var just det förväntade. Detta var en linje som man även i fortsättningen försökte vidhålla.

Ny Dag 1.11-38 (ledare) POUM-förrädarna har fått sin dom.²¹

Domen över ledarna för den spanska förrädarorganisationen POUM har fallit. Hittills föreligger endast ett kortfattat meddelande att tre av organisationens ledande dömts till vardera 15 års fängelse och den fjärde till 11 års fängelse. Två andra blev frikända. Domstolen beslutade vidare att organisationen POUM och dess ungdomsförbund skall upplösas.

I domslutet konstateras bl. a. att POUM:s upprorsförsök i Barcelona i maj förra året avsåg att störta den demokratiska regeringen. Åklagaren har som bekant i samband härmed anklagat organisationen för dess sabotage vid krigföringen vid fronterna och en rad högförrädiska handlingar.

Endast i ett fall beträffande anklagelsen för spioneri blev de anklagade icke fällda. Deras svenska meningsfränder gör ett löjligt försök att förklara att detta skall innebära att de fritagits från beskyllningen att vara fascismens agenter. I verkligheten har de dömts till 15 års fängelse därför att de i Barcelona organiserat en väpnad kupp för att störta den demokratiska regeringen. Det är uppenbart för varje tänkande människa att sådana nidingsdåd endast begås av sådana element som tjänstgör som fascismens redskap.

Bakom denna dom står den spanska folkregeringens hela auktoritet. Då denna regering är sammansatt av samtliga partigrupperingar och fackorganisationer på den spanska regerings-sidan torde det vara fåfång möda för förrädarnas svenska vänner att försvara dem i fortsättningen. De ha icke heller tidigare lyckats mobilisera andra krafter än den vanliga internationella trotskistklicken.

Den fällda domen är synnerligen mild ty det brukar annars vara regel i krig att folk som gör sig skyldiga till sådana förbrytelser ställes inför ståndrätt.

Uppgörelsen med POUM är en del av det spanska folkets uppgörelse med Francos agenter bakom den egna fronten, med de folkfiender som bortförde vapnen från fronterna för att i stället använda dem för en kupp mot den spanska regeringen. Regeringen har gjort slut på det oefferrättliga tillstånd som rådde första tiden efter Francoupproret då förrädare och provokatorer av denna typ kunde husera tämligen fritt, bara de maskerat sig som ”socialister” när de

²¹ Ledaren är osignerad, förmodligen författad av redaktören Gustaf Johansson. Den kommenteras i *FD* 2.11

gick Francos ärenden. Därmed har den spanska folkregeringen stärkt landets motståndskraft i betydande grad. Inte minst därför att de slagit in på en hårdare inre kurs mot förrädarelementen kan den spanska regeringen i dag konstatera att fascisternas motoffensiv vid Ebro brutit samman sedan de förlorat 80,000 man. Men fascisterna skulle ha rönt sådana motgångar tidigare om inte regeringen Caballero under lång tid låtit POUM-elementen driva sitt brottsliga spel vid Aragonfronten och bakom fronterna.

Kommentar:

Så här står det bl a i ledaren:

I domslutet konstateras bl. a. att POUM:s upprorsförsök i Barcelona i maj förra året avsåg att störta den demokratiska regeringen. Åklagaren har som bekant i samband härmed anklagat organisationen för dess sabotage vid krigföringen vid fronterna och en rad högförrådiska handlingar.

I första meningen talas om ”POUM:s upprorsförsök”, trots att domen inte talar om något sådant, utan bara om POUM:s medverkan i majhändelserna. I andra meningen används ett journalistiskt trick som syftar till att få läsaren att tro mer än vad som faktiskt sägs: ”Åklagaren (min kurs.) har som bekant ... anklagat...” och man får här lätt uppfattningen att de anklagade också dömdes för detta, vilket är felaktigt: *De frikändes från denna anklagelse!* Det som de dömdes för var sin *medverkan* i majhändelserna i Barcelona, inget annat!

Vidare:

Endast i ett fall beträffande anklagelsen för spioneri blev de anklagade icke fällda. Deras svenska meningsfränder gör ett löjligt försök att förklara att detta skall innebära att de fritagits från beskyllningen att vara fascismens agenter.

Detta är en ren lögn. Domen tillbakavisar uttryckligen samtliga anklagelser om ”spioneri”. Och när det gäller ”fascistagenter” så framhålls på flera ställen i domstolsbeslutet att de anklagades antifascism inte kan betvivlas, att de tillhörde de som ”från upprorets allra första stund kämpade mot rebellerna tillsammans med de andra antifascistiska elementen”, att samtliga ”med sina ansträngningar bidragit till kampen mot militära upproret” osv – deras ”brott” består ”enbart i” att de strävat efter att ”överskrida den demokratiska republiken” och upprätta ett samhälle enligt sina egna ”sociala uppfattningar” (dvs ett socialistiskt samhälle).²²

Enligt ledaren hade POUM:

i Barcelona organiserat en väpnad kupp för att störta den demokratiska regeringen. Det är uppenbart för varje tänkande människa att sådana nidingsdåd endast begås av sådana element som tjänstgör som fascismens redskap.

Lägg märke till att de *inte* dömdes för att ha ”organiserat en väpnad kupp” utan för att ha deltagit i majhändelserna i Barcelona (som kunde ha utvecklats till ett väpnat uppror, men inte gjorde det). Men även om de hade gjort det så betyder det inte att de därmed skulle ha varit fascistiska agenter – med en sådan argumentation skulle bolsjevikerna under 1917 i Ryssland varit tyska agenter, vilket ju också reaktionärerna i Ryssland beskyllde bolsjevikerna för, dvs ”kommunisterna” i *Ny Dag* tillgriper samma slags grundfalska argumentation som bolsjevikernas mest reaktionära motståndare.

Vi citerar vidare i ledaren:

²² Hela domstolsutslaget finns på marxistarkivet: [Sentencia completa del proceso contra el POUM](#), och (i annat format) på Fundación Andeu Nin: [Sentencia completa del proceso contra el POUM \(nº 54, 29 de octubre de 1938\)](#)

Uppgörelsen med POUM är en del av det spanska folkets uppgörelse med Francos agenter bakom den egna fronten, med de folkfiender som bortförde vapnen från fronterna för att i stället använda dem för en kupp mot den spanska regeringen.

Detta är ännu en ren lögn, eftersom domstolen frikände de anklagade på denna punkt.

Ledaren avslutas med påståendet att slaget vid Ebro var en stor framgång för den republikanska sidan och att den möjliggjordes genom att man tagit i med hårdhandskarna mot POUM. I själva verket blev detta fälttåg för den republikanska sidan både mycket kostsamt och ett stort militärt nederlag. Vid den aktuella tidpunkten stod det för insatta bedömare redan klart att den republikanska sidan höll på att förlora slaget, Francos trupper hade avancerat och drivit tillbaka de republikanska trupperna. Två veckor senare 16 november var slaget slut och den republikanska "Ebroarmén" hade praktiskt taget upphört att existera. Enligt moderna historiker förlorade nationalisterna 60000 man i döda och sårade (inte 80000), medan republikanerna förlorade 75000. Enligt de flesta historiker, även militärhistoriker var slaget vid Ebro ett stort misstag från den republikanska sidan, en militär felsatsning som innebar att den republikanska armén kraftigt försvagades och som den aldrig kunde återhämta sig ifrån.²³ Att man också beslutat att dra tillbaka de Internationella brigaderna förvärrade ytterligare situationen. Det dröjde heller inte länge förrän Francos styrkor intog Katalonien (inklusive Barcelona), vilket skedde i januari 1939. Kriget var förlorat och republiken föll snart fullständigt samman!

Ny Dag 4.11-38 (ledare) Fakta om POUM²⁴

Efter långvariga rättsförhandlingar har det spanska folkets domstol dömt de främsta förräddarelementen i den trotskistiska POUM-ledningen i Spanien till 15 och 11 års straffarbete. De har dömts för att mitt under brinnande krig mot Franco släpat vapnen från fronterna för att organisera ett uppror mot den spanska folkfrontsregeringen. Bakom denna dom står den republikanska regimens auktoritet. Den utgör som synes en auktorativ bekräftelse på Ny Dags framställning av Barcelonahändelserna och POUM:s förräddarroll. Den utgör ett mordande slag mot de riktningar, vilka tagit förrädarna i försvar och sökt utmåla dem som oskyldiga lamm.

Naturligtvis känner man detta slag i Folkets Dagblad och Arbetaren. Naturligtvis söker dessa tidningar på sitt vanliga maner göra svart till vitt ty det är självklart svårt att bland Sveriges arbetare framträda som meningsfränder till sådant folk. Därför har framförallt Folkets Dagblad kommit med utläggningar att domen skulle vara ett "nederlag" för kommunisterna och en seger för dem själva. Hur kan man trycka sådant och tro att det skall göra verkan?

POUM-ledarna dömdes efter maximum i de lagparagrafer, efter vilket den av Folkets Dagblad smädade åklagaren yrkat ansvar. De dömes för Barcelonakuppen och därmed sammanhängande högförrädiska handlingar, vilket utgör en bekräftelse på vår framställning av Barcelonakuppen. Medan Ny Dag gett en utförlig framställning av hela processen har Folkets Dagblad och de andra bara kommit med lösa brottstycken om vad de anklagades vittnen exempelvis Caballero haft att anföra. Domen visar ju att domstolen underkänt dessa vittnesmål, vilka icke stod sig inför processens fakta.

²³ För en utförlig redogörelse för slaget vid Ebro, se A Beevor, *Spanska inbördeskriget*, s. 398-409

²⁴ Den osignerade ledaren kommenteras utförligt i *Arbetaren* 5.11

Naturligtvis har vi icke skrivit dessa rader för att driva polemik med Folkets Dagblad. Vi sysslar endast i sällsynta undantagsfall med denna sorgligt förfallna tidning eftersom det bara är en försvinnande liten skara som bryr sig om dess utgjutelser. Även Arbetaren har så grundligt skrivit ihjäl sig i Spanienfrågan att vi för länge sedan slutat att syssla med dess utbrott. Vi har tagit upp saken endast därför att dessas smutsliga utgjutelser utan kommentar citerats i Social-Demokraten. Av Folkets Dagblad och Arbetaren väntar vi vad som helst, men av Social-Demokraten bör Sveriges arbetare kunna vänta sig att den icke på minsta sätt medverkar i smädeskampanjen mot spanska regeringen. Genom att citera dessas utgjutelser understödjer Social-Demokraten de fiender till den spanska republiken för vilken socialdemokraten Negrin står i spetsen och som innesluter alla partier från borgerliga radikaler till syndikalister och kommunister, upprätthåller en rättspraxis, enligt vilken oskyldiga dömes till 15 års fängelse! Social-Demokratens redaktion måste väl ändå begripa att denna smädesaktion mot den spanska regeringen tjänar precis samma syften som den gemena smädeskampanjen mot Georg Branting och Spanienkommittén mot vilken Social-Demokraten i söndags tog till orda.

I stället bör alla Spaniens vänner enas om att snabbt likvidera Flyg-sekten och reptilorganet Folkets Dagblad, som öppet erkänner samhörighet med förbrytarna, som den spanska folkfrontsregimen dömt till 15 års fängelse, därför att de mitt under brinnande krig med Franco vänt vapnen mot den spanska folkregeringen.

Kommentar:

Vi har tidigare konstaterat att *Ny Dag* för mycket litet polemik mot *Folkets Dagblad* och *Arbetaren*. I denna ledare medges det och motiveras med att det inte behövs eftersom så få läser eller bryr sig om dessa tidningar. Anledningen att man denna gång frångår sin vana är att dagstidningen *Social-Demokraten* framfört samma uppgifter.

Eftersom ledaren kommenteras ganska utförligt i *Arbetaren* 5.11 ska vi här bara ta upp ett par aspekter som inte tas upp i *Arbetaren*.²⁵

Åter framförs lögnen att POUM ”släpat vapnen från fronterna för att organisera ett uppror mot den spanska folkfrontsregeringen”, ett påstående som helt saknar stöd i domslutet.

Om ”de anklagades vittnen”, t ex den socialistiske f d premiärminister Caballeros vittnesmål, sägs (lögnaktigt) att ”domstolen underkänt dessa vittnesmål”. Det som vi här vill peka på är att *ND* nu erkänner att vittnesmålen från Caballero, Irujo m fl talade till de anklagades förmån. I tidigare *ND*-reportage från rättegången hade man givit en helt annan bild av detta:

I *ND* 20.10 sägs t ex att ”POUM bedrivit en systematisk lögnkampanj mot Caballeros regering”, 25.10 att ”POUM behandlade Caballeros regering...såsom kontrarevolutionär” och 26.10 att Caballero fick ett ”raseriutbrott” när han hörde detta under rättegången. Någon antydning till att Caballeros vittnesmål faktiskt stödde de anklagade, inte anklagarna, det får man leta förgäves efter i *ND*s rättegångsrapportering. Att man *nu* erkänner detta är ju bra, men någon självkritik för att man tidigare rapporterat annorlunda görs ej.

Till skillnad från *ND* har den övriga arbetarpressen redan redovisat detta och många andra fakta från rättegången²⁶, och nu, när detaljerad information vad som faktiskt hände under rättegången kommer fram, då kommer det också att rapporteras i arbetarpressen, utom den kommunistiska som i stället tystnar. Det är därför närmast löjeväckande när den aktuella *ND*-ledaren skriver:

²⁵ Se artikeln ”Ny Dag saluför nya lögner i POUM-affären” (*Arbetaren* 5.10 -37) som ingår i artikelsamlingen [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#)

²⁶ Se t ex *FD* 24.10-38

Medan Ny Dag gett en utförlig framställning av hela processen har Folkets Dagblad och de andra bara kommit med lösa brottstycken om vad de anklagades vittnen exempelvis Caballero haft att anföra.

I stället för ett slutord...

ska jag här citera vad Kaj Björk i sin dagboksliknande bok *Spanien i svenska hjärtan*, publicerad 2001, har att säga om POUM-processen och dess utgång. Under spanska inbördeskriget var Kaj Björk en SSU:are på vänsterkanten, medlem i Clarté och mycket aktiv i Spanienrörelsen. Här följer hans korta och koncisa sammanfattning av det som inträffade:

November 1938

...de svenska kommunisterna har sina egna bekymmer beträffande Spanien. Processen mot de sedan länge fängslade POUM-ledarna har nått sitt slut, och både syndikalisternas tidning *Arbetaren* och *Social-Demokraten* har kunnat konstatera att anklagelserna mot POUM för spionage och landsförräderi fallit till marken. De dokument, som skulle bevisa sådana sammanhang och som lurat även en del socialdemokrater, har visat sig vara förfalskningar. Largo Caballero har framträtt och betecknat POUM-ledarna som goda antifascister, som handlat i god tro. Men Stalins prestige kräver att de ändå bestraffas, och de spanska kommunisterna har tillräckligt mycket inflytande för att kunna genomdriva att de anklagade döms till långa fängelsestraff.

(a.a. sid 165-6)